

PODLISTAK

• KALENDAR •

Nostradamusova tragedija

1566.: U Salonu je 2. srpnja 1566. umro francuski astrolog Nostradamus (pravo ime Michel de Nostredame). Rođen 1503., polazio je medicinsku školu u Montpellieru, gdje je doktorirao.

Istakao se kao poštovan liječnik za kuge koja je u prvoj polovici šesnaestoga stoljeća harala južnom Francuskom i ugrabila mu odjednom ženu i dvoje djece. Mnogo se bavio astrologijom: autor je astrološkog almanaha koji se, u raznim preradbama, pretiskuje do naših dana, te navodi i komentira. Bio je dvorski astrolog Katarine Medici.

BRAGGOVA »METODA KRISTALA U VRTNJI« – 1862.: Da nije bilo istraživanja engleskoga fizičara Williama Henryja Bragga, koji se rodio 2. srpnja 1862. u Wigtonu, ne bismo još dugo imali tako važne podatke o građi materije, što nam ih je on podario proučavajući strukturu kristala pomoću rentgenskih zraka (Braggova »metoda kristala u vrtnji«). Njegove spoznaje, do kojih je došao zajedno sa sinom Williamom, toliko su znanstveno cijenjene da je objojici dodijeljena Nobelova nagrada za fiziku 1915. Umro je 12. ožujka 1942. u Londonu.

NAJVEĆA POMORSKA NESREĆA 19. STOLJEĆA – 1816.: Francuska fregata »Meduse« potonula je 2. srpnja 1816. nedaleko od Mauretanijske 233 člana posade, dok su poslije na splavi stradala još 132 mornara. Ukupno je poginulo 365 ljudi, što je najveća pomorska nesreća nekoga broda u devetnaestom stoljeću.

Smrt Milana Makanca

1883.: U Zagrebu je 2. srpnja 1883. umro hrvatski političar Milan Makanc. Isključen sa zagrebačke gimnazije završava u Varaždinu, pravo u Zagrebu, doktorira u Beču i postaje profesorom na zagrebačkoj Pravoslavnoj akademiji. U Narodnoj stranci odlučni je protivnik Hrvatsko-ugarske nagodbe, zbog čega je 1870. otpušten iz službe. Neko je vrijeme tajnik Trgovačko-obrtičke komore u Sisku, gdje 1870. izdaje list »Novi pravnik«, od 1874. odvjetnik je u Petrinji, a od 1877. u Zagrebu.

Osudujući njeno napuštanje državopravne borbe, sve se jače sukobljava s vodstvom Narodne stranke i 1872. istupa iz njezina kluba. Smatrao je da je najprije zadaća stranke rad na obaranju dualizma, uvjeren da se cjelokupnosti i samostalnost Hrvatske može postići samo u federalistički uređenoj Monarhiji. Revizijom Nagodbe 1873. vodstvo je stranke, naprotiv, učvrstilo dualizam i prekinulo veze s ostalim slavenskim narodima u Monarhiji.

Federalistička i slavenska koncepcija hrvatske politike spriječila je Makanca da pristane uz Stranku prava.

Godine 1872.-1875., kao narodni zastupnik, vodi u Saboru opoziciju protiv Narodne stranke, koja 1873. dolazi na vlast, i ističe se kao odličan govornik. Za vrijeme Bosanskohercegovačkoga ustanka (1875.-1878.) osuđuje pasivnost stranke koja, zbog ovisnosti o Pešti, ne pruža bjeguncima pomoć. U jeku toga sukoba polaže 1876. zastupnički mandat. Makancjeva veza s oporbom koja se 1880. odvojila od matice kao Neodvisna narodna stranka postajala je sve tešnija, ali ga je prerana smrt spriječila da je još više učvrsti. Rodio se u Zagrebu 11. srpnja 1843. godine.

Hemingwayevo samoubojstvo

1961.: Na velikoj lijepoj farmi u Cachemu, u američkoj saveznoj državi Idaho, odjeknuo je ujutro 2. srpnja 1961. pucanj iz lovačke puške. Poznati američki novelist i romanopisac Ernest Hemingway, dobitnik Nobelove nagrade godine 1954., pronađen je u krvi, razmrskane glave. Ta smrti još i danas izaziva dvojbe: zašto se veliki pisac, autor mnogih pripovijesti i romana, odlučio na samoubojstvo? Naime, Hemingway je otišao bez ijedne riječi oprostaja, iznenada... Bio je pustolov duha i akcije, rijedak spoj čovjeka koji je pisao ono što je mislio i radio. Isprva se bavio novinarstvom, koje ga je odvelo na mnoga krizna poprišta zemaljske kugle. Sudjelovao je u Prvom svjetskom ratu, dužje vremena živio u Parizu, u Španjolskom građanskom ratu na strani je republikanskih snaga, zatim je ratni dopisnik u trajno nemirnoj Kini, a i u Drugom svjetskom ratu odvažno prati operacije snaga Antihitlerovske koalicije. Punihi trideset godina Ernest Hemingway je s notesom u ruci, ondje gdje govori oružje, gdje se isprepleću raznovrsne sudbine, teku životi tragičnoga završetka.

Prva je priznanja stekao svojim novelama. Pisao je karakterističnim stilom: kratkim rečenicama, uz mnoga ponavljanja, s upečutljivim osobnim dojmovima. Akcija je najčešće kostur njegovih sizeza, a to nije nimalo čudno jer je i sam neprestano u pokretu, uvijek tamo gdje kipi život sa svojim iznenadnim preokretima. Emotivna stanja njegovih likova utkana su duboko u prikaz zbivanja, nikada ne čine odjelite cjeline. Rat, borba s bikovima i lov središnje su teme njegova opusa. Dugi je niz Hemingwayevih djela koja su gotovo sva postala bestseleri: »I sunce se rađa« (1926.), »Zbogom oružje« (1929.), »Imati i nemati« (1937.), »Kome zvono zvonilo« (1940.), »Preko rijeke pa u šumu« (1950.), »Smrt popodne« (1952)... Svjetsku pozornost privukla je novela »Starac i more« (1952.), koja je svojom literarnom vrijednošću znatno utjecala na odluku da 1954. dobije Nobelovu nagradu za književnost.

Eruptivni autor koji je isušivao volio život, napustio ga je u trenutku kada je osjetio približavanje starosti. Usamljen, slomljen bolešću, kojoj se pridružila i stvaralačka nemogućnost, Hemingway je doživio unutarnji slom koji nije mogao podnijeti i posegnuo je za oružjem.

Tako se dogodio paradoksalni finale: poznati pisac kome je borba značila isto što i život, čiji se literarni junaci nisu nikada predavali, na kraju je izgubio snagu i vjeru u samoga sebe.

Ni vodom ni vatrom ne služimo se na više mjesta nego prijateljstvom. (Ciceron)

Pitanje br. 4: Zašto ste u danima poslije 11. rujna dopustili da privatni saudijski mlažnjak obleti Sjedinjene Države i pokupi članove obitelji Bin Laden, a zatim ih »odnese« iz zemlje a da FBI nije proveo pravu istragu?

Gospodine Bush, nije ovo ništa osobno, no ja sam 11. rujna ujutro zapeo u Los Angelesu. Pretrgnuo sam se da nađem auto u najam, a zatim vozio pet i pol tisuća kilometara da se vratim kući – samo zato što su letovi u danima poslije napada bili zabranjeni. A članovima Bin Ladenove obitelji bilo je dopušteno letjeti privatnim mlažnjacima i oni su uzduž i poprijeko preletjeli Ameriku pripremajući se da odu iz Amerike. Možete li mi to objasniti?

Privatni mlažnjaci pod nadzorom saudijske vlade – i s vašim odobrenjem – smjeli su letjeti američkim nebom i pokupiti dvadeset i četiri člana obitelji Bin Laden, koje su najprije odveli na »tajno mjesto sastanka u Teksasu«. Zatim su odletjeli u Washington, a potom u Boston. Na kraju su 18. rujna svi odletjeli u Pariz, izvan dohvata američkih vlasti. Nisu prošli nikakvo ozbiljno ispitivanje, osim nekoliko pitanja koja im je postavio FBI i provjere putovnica prije odlaska.

Lov na vještice

Jedan agent FBI-a s kojim sam razgovarao rekao mi je da su u FBI-u bili »bijesni« što im nije bilo dopušteno zadržati Bin Ladenove u zemlji i provesti pravu istragu – onakvu kakvu policija provodi kad traži nekog ubojicu. Policija obično voli razgovarati s članovima osumnjičeničke obitelji i vidjeti što oni znaju, koga poznaju i mogu li kako pomoći u hvatanju bjegunca. Nije se postupalo ni po kojoj normalnoj proceduri. To je da ti pamet stane.

Imate, g. Bush, na američkom tlu dvadeset i četiri Bin Ladena, a vi se vadite nekakvom klimavom isprikom da ste bili zabrinuti za »njihovu sigurnost«. Nije li moguće da je barem netko od tih dvadeset i četvero Bin Ladena možda ipak nešto znao? Ili se možda barem jednoga od njih moglo »nagovoriti« da pomogne pronaći Osamu?

Ne. Ništa. I tako, dok su tisuće zapele i nisu mogle letjeti, onaj tko je mogao dokazati da je blizak rođak najvećeg masovnog ubojice u američkoj povijesti, dobio je lijevo putovanje u veseli Pariz!

Naravno, Bin Ladeni su vaši poslovni suradnici. Pa zašto ne biste učinili malu uslugu starim obiteljskim prijateljima? Ali, poslužimo se opet analogijom s Clintonom: zamislite da se u satima poslije bombaškog napada na Oklahoma City Bill Clinton iznenada zabrinuo za »sigurnost« obitelji McVeigh u Buffalu, i da im je onda organizirao besplatno putovanje iz zemlje. Što biste vi i republikanci rekli na to? Neka mrlja na nekoj plavoj haljini odjednom ne bi više bila najvažnija u lovu na vještice, zar ne?

Bin Ladeni mlažnjacima letjeli - kući

Uza sve ono što se događalo u danima poslije 11. rujna, gdje ste našli vremena da i pomislite na zaštitu ljudi koji se zovu Bin Laden? Divim se vašoj sposobnosti istodobnog obavljanja višestrukih poslova. Kao da

MICHAEL MOORE
BUM, BUSH, BUUU
Knjiga prema kojoj je autor snimio dokumentarac Fahrenheit 9/11

Bin Ladeni nad Amerikom (»Air Laden«) nisu dovoljni, *The Tampa Tribune* objavio je da su vlasti našle vremena za pomoć i drugim Saudijcima.

Pokazalo se da je još jedan saudijski mlažnjak, ovoga puta privatni »Lear jet« (u organizaciji privatnog operatera u vlasništvu vojnog dobavljača Raytheona, koji je slučajno također i velikodušan davatelj priloga Republikanskoj stranci), dobio dopuštenje za let iz Tampe 13. rujna (dok su zračna putovanja bila zabranjena) do Lexingtona u Kentuckiju, gdje je iskrcao neke članove saudijske kraljevske obitelji da se pridruže drugim saudijskim kraljevskim rođacima koji su u Kentuckiju gledali konje.

Za taj let angažirana su dvojica zaštitara nogometnog kluba Tampa Bay Buccaneers i oni su *Tribuneu* ispričali da im je na povratku u Tampa pilot rekao kako ima još jedan let u Louisiana. Gospodine Bush, kako se to smjelo dogoditi?

Uplašena se nacija mučila da se nekako probije u tim danima poslije 11. rujna. A na nebu iznad nas Bin Ladeni i saudijski kraljevski rođaci mlažnjacima su letjeli kući. Mislim da zaslužujemo neko objašnjenje.

Ustavno pravo na »pucaljke«

Pitanje br. 5: Zašto štiti »prava iz Drugog amandmana« potencijalnih terorista?

Gospodine Bush, u danima poslije 11. rujna FBI je pokrenuo provjeru o tome koji je od 186 »sumnjivaca« koje su federalni agenti pohvatili prvih pet dana nakon napada kupio vatreno oružje u nekoliko mjeseci uoči 11. rujna. Služeći se gotovim podacima za brzu provjeru prošlosti kupaca oružja, stvorena prema Bradyjevu zakonu, FBI je odmah otkrio da su dvojica sumnjivaca doista kupila oružje.

Kad je vaš savezni glavni tužitelj John Ashcroft čuo za to, odmah je prekinuo tu provjeru. Rekao je FBI-u da se podaci iz tih arhiva ne mogu upotrijebiti za takvu istragu i da se te datoteke mogu upotrijebiti samo u trenutku kupnje oružja, a ne za traženje informacija o građanima koji poštuju zakon i nose oružje.

Tako je Ashcroft zabranio FBI-u daljnju istragu o tome jesu li uhićeni – jer oni su

To je da ti pamet stane. Imate, g. Bush, na američkom tlu dvadeset i četiri Bin Ladena, a vi se vadite nekakvom klimavom isprikom da ste bili zabrinuti za »njihovu sigurnost«. Nije li moguće da je barem netko od tih Bin Ladena ipak nešto znao? Ili se možda barem jednoga od njih moglo »nagovoriti« da pomogne pronaći Osamu?

možda bili suradnici otmičara – nabavljali oružje u devedesetak dana prije onoga nesretnog dana. Zašto? Jer iako su im sva druga prava pogazili, vaša je administracija *inzistirala* da im ostaje jedino ustavno pravo koje ste htjeli zaštititi: njihovo sveto pravo iz Drugog amandmana da nose oružje, a da vlada za to ne zna.

Pa vi se šalite, g. Bush! Je li vaša vlada toliko poludjela za oružjem i toliko ovisna o National Rifle Associationu (organizacija za pravo na nesmetano držanje i nošenje oružja, kojoj je glavna djelatnost onemogućavanje zakona i propisa koji bi ograničili to pravo iz njihova tumačenja Drugog amandmana, op. prev.), da iako niste ni na nasekundu pomislili na zaštitu prava bilo kojih Amerikanaca arapskog podrijetla koje ste uhitili, zatočili i koje ste u protekle dvije godine zlostavljali, odjedanput – kad je riječ o njihovom pravu na *pucaljke* – postajete najvećim braniteljima ustavnih prava i građanskih sloboda kojeg je ova zemlja ikada vidjela?

Shvaćate li da će, kad većina Amerikanaca shvati da ste otmili potencijalne teroriste time što ste otmili zakonitu policijsku istragu, oni ubiti boga u vama i u Dicku i u vlc. Johnu pucajući u vas iz punih glasačkih kutija? (Dick je, naravno, potpredsjednik Cheney, a vlc. John je Ashcroft. Sva su trojica poznati kao gorljivi zagovornici NRA-ova tumačenja Drugog amandmana, op. prev.)

Ne bi nas to valjda trebalo iznenaditi, znajući što je g. Ashcroft radio u ljeto 2001. godine. Umjesto da zemlju štiti od događaja poput onoga što se pripremao, savezni se tužitelj trudio ukinuti nacionalni sustav brze provjere kriminalne prošlosti. Rekao je da vlada ne bi smjela držati bazu podataka o vlasnicima oružja i htio je da se zakon promijeni tako da se podaci čuvaju samo 24 sata.

Senat (i javnost) nisu doznali za Ashcroftove naredbe da se prekinu provjere podataka o teroristima i o oružju sve do prosinca 2001., kad ne samo što je to Ashcroft ponosno priznao pred senatorskim Odborom za pravosuđe, nego je i napao svakoga tko bi doveo u pitanje njegove postupke za zaštitu prava otmičara na oružje. Rekao je odbor da kritičari njegovih antiterorističkih

kih postupaka »daju streljivo neprijateljske Amerike... Onima koji plaše miroljubive ljude fantomima 'izgubljenih sloboda', moja je poruka: vaša taktika samo pomaže teroristima.«

No tko je to pomagao teroristima, gospodine Bush? Savezni tužitelj koji ne dopušta FBI-u da obavi svoj posao? Savezni tužitelj koji ne dopušta policiji da temeljito istraži što su teroristi pripremali, pa i nabavljanje oružja?

Al Qaidin priručnik za obuku

Na istom saslušanju u Senatu, g. Ashcroft pokazao je nešto za što je rekao da je Al Qaidin priručnik za obuku.

»U ovom priručniku«, upozorio je, »Al Qaidinim se teroristima objašnjava kako iskoristiti američke slobode kao oružje protiv nas.« U tome je bio u pravu. Jedna od sloboda koje se Al Qaidi sigurno jako svidaju naš je Drugi amandman. Jedan drugi pamflet nađen u terorističkim zaklonima u Afganistanu pun je hvale za Sjedinjene Države. Očigledno je da je Ashcroftu promakla sva ta prekrasna ironija.

Evo što piše u tom Al Qaidinu priručnik za obuku: »U nekim zemljama, osobito u SAD-u, obuku iz rukovanja vatrenim oružjem može dobiti i šire općinstvo. Treba se samo učlaniti u streljački klub i redovito ići na streljanu. Mnogo je u Americi javnih tečajja, od jednodnevnih do dvotjednih, pa i dužih. Korisni su tečajjevi iz gađanja snajperom, općeg streljaštva i ostala poduka iz rukovanja puškom. Korisna je i obuka iz rukovanja kratkim oružjem, no tek nakon što svladate pušku.«

Dalje Al Qaidin priručnik za obuku kaže:

»U drugim zemljama, primjerice nekim državama Sjedinjenih Država i u južnoj Africi, građanima je dopušteno posve zakonito posjedovanje nekih vrsta oružja. Zivite li u nekoj od tih zemalja, nabavite si na zakonit način jurišnu pušku, najbolje AK-47 (automatska puška ruske konstrukcije, poznata kao »kalašnjikov«, osobito cijenjena zbog pouzdanosti i jednostavnosti, op. prev.) ili neku od njezinih inačica, naučite se njome pravilno služiti i vježbajte na mjestima gdje je takvo vježbanje dopušteno.

Poštujte zakone države u kojoj ste i izbjegavajte ilegalnu trgovinu vatrenim oružjem. Rukovanje mnogim oružjima može se naučiti legalno pa je nepotrebno provesti mnoge godine u zatvoru zbog bavljenja malim i ilegalnim oružjem. Naučite što više možete u ovim okolnostima, a drugo ostavite za vrijeme kad doista podete u *džihad*.«

Narušavanje privatnosti stranaca

Dakle, g. Bush, Al Qaida se, čini se, urotila da se protiv nas poslužuje jednom od naših »sloboda« – pravom na nošenje oružja. Baš mi se sviđa kako ste pohvatili stotine ljudi, pokupili ih s ulice bez upozorenja, bacili ih u zatvore bez mogućnosti kontakta s odvjetnicima i obiteljima, a zatim ih izbacili iz zemlje na temelju najobičnijih odredaba o useljeništvu. Možete odbaciti njihovo pravo na zaštitu od nezakonita pretraživanja i zatočenja, zajamčeno Četvrtim amandmanom, njihova pravo iz Šestog amandmana na javno suđenje pred porotom njima ravnih građana i pravo na pravnog savjetnika te njihovo pravo iz Prvog amandmana na govor, okupljanje, mišljenje i vjeroispovijed.

Vi vjerujete da imate pravo odbaciti *ta* prava, no kad je riječ o pravu iz Drugog amandmana na pušku AK-47 – joj, ne! To im pravo pripada, a vi ćete braniti to njihovo pravo čak i kad se zrakoplovom zalete u zgradu i pobiju mnoštvo ljudi.

Kad se ovo probilo u javnost, vi ste se, naravno, zabrinuli da to neće dobro odjeknuti u javnosti (koja je velikom većinom za *strože* zakone o oružju), pa ste izvukli glasnogovornicu ministarstva pravosuđa da nam objasni kako su tu odluku donijeli »viši dužnosnici Ministarstva« nakon što su iscrpno proučili »zakon«.

Jedan od tih majstora bio je i g. Viet Dinh, pomoćnik saveznog tužitelja za pravnu politiku. Čime Dinh opravdava onemogućavanje provjere? Prema *New York Timesu*, g. Dinh je »zaključio da su takve provjere neprimjerene, opravdavajući to time da one *narušavaju privatnost tih stranaca*.

Da, kad je riječ o pucalkama, prava stranaca napokon ipak nešto vrijede. (Nastavlja se)

Knjiga Michaela Moorea »Bum, Bush, buuu« upravo je objavljena u nakladi »Izvori« iz Zagreba (tel. 01/6117714; izvori@izvori.com).

Uza sve ono što se događalo u danima poslije 11. rujna, gospodine Bush, gdje ste našli vremena da i pomislite na zaštitu ljudi koji se zovu Bin Laden? Divim se vašoj sposobnosti istodobnog obavljanja višestrukih poslova

• SAVJETI O ZDRAVLJU •

Emotivno zlostavljanje u obitelji često vodi fizičkom ili seksualnom nasilju

Žrtva često pokušava nekome reći ali »ne može«. Ako je ograđena »zidom šutnje«, tada zlostavljač dobiva »tihu potporu« te može nesmetano nastaviti svoje aktivnosti. Nažalost, žrtva može i sama postati zlostavljač – emotivno nasilje u domu može stvoriti fizičkog nasilnika koji terorizira vršnjake, a način na koji majka »trpi« može prenijeti na sljedeći naraštaj

vjerovati? Zlostavljač u načelu ima jedan cilj: moć i kontrolu nad drugim osobama.

Psihološko je zlostavljanje povezano i s tjeskobom, paničnim napadima te sa suicidalnim mislima. Kad zlostavljač upotrijebi i fizičku silu, svaki verbalni napad može pokrenuti predosećaj u žrtvinu tijelo i umu da je fizička ugroza – neizbježna.

Nepovjerenje se rađa prema svima, pomanjkanje samopouz-

danja često je pomiješano s osjećajem izoliranosti. Žrtva često pokušava nekome reći ali »ne može«. Ako je ograđena »zidom šutnje«, tada zlostavljač dobiva »tihu potporu« te može nesmetano nastaviti svoje aktivnosti. Tada tjeskoba u žrtvi može rasti.

Ako zlostavljanje počinje u mladosti, moguće je da se razviju trajnije karakterne promjene: granični poremećaj ili drugi dublji mentalni poremećaj,

primjerice depresivni poremećaj. Moguće je da se kao posljedica socijalne izoliranosti javi i bolesti koje inače povezujemo sa stresom: srčane bolesti, povišeni krvni tlak, želučane smetnje, pa sve do poremećaja koje povezujemo s padom imuniteta.

Katkad je problem identifikirati odakle zlostavljanje dolazi jer žrtva ne imenuje zlostavljača. Je li dijete zlostavljano u domu ili je riječ o zlostavljanju u

školi ili u četvrti od vršnjaka? Ako se krivo interpretira smjer prijete, to vodi gubitku povjerenja prema osobi od koje je izravno ili neizravno zatražena pomoć.

Daljnja posljedica može biti to što žrtva može i sama postati zlostavljač – emotivno nasilje u domu može stvoriti fizičkog nasilnika koji terorizira vršnjake, a način na koji majka »trpi« može prenijeti na sljedeći naraštaj.

Gledajući nasilje, učimo da je nasilje »učinkovit« način rješavanja problema. Ako s tim u vezi ne činimo ništa, nastavljamo spiralu moći zlostavljača. Prekidanje tog kruga stoga često zahtijeva stručnu intervenciju, jer obračuni s onime koga smatramo krivcem, može biti gorak i težak zadatak. (Svršetak u sutrašnjem broju)